

ОСОБЛИВОСТІ ПРИНЦИПІВ ФОРМУВАННЯ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ ЦЕНТРІВ

Анотація. У статті розглядаються особливості формування духовно-просвітницьких центрів. Висвітлено їх формування, як окремого типу храмового комплексу у номенклатурі об'єктів сакральної архітектури

Ключові слова: Духовно-просвітницький центр (надалі ДПЦ), сакральний комплекс, сучасний православний храмовий комплекс (надалі СПХК).

Постановка проблеми. Сучасний церковний комплекс, виконуючи численні соціальні функції, стає більш поліфункціональним і багатовимірним. Йому під силу вирішення надзвичайно широкого кола завдань, включаючи зміцнення духу населення, гармонійний розвитку фізичних і духовних сил людини, відволікання молоді від згубного впливу вулиці. Завдання архітекторів і будівельників полягає в тому, щоб знайти на цій основі такі рішення, які відповідали б цій меті.

Об'єктом дослідження є багатофункціональні ДПЦ, в яких наряду з сакральними спорудами особливу роль відіграють перспективні споруди соціально-культурного призначення та об'єкти обслуговування .

Метою статті є аналіз існуючого вітчизняного досвіду проектування ДПЦ, як нового типу СПХК, розробка науково – обґрунтованих положень з архітектурного формування багатофункціональних ДПЦ з розвиненою системою обслуговування. Виходячи з цього, в роботі поставлені такі завдання:

- дослідження структури і характерних особливостей формування багатофункціональних ДПЦ;
- формулювання принципів архітектурного формування ДПЦ;
- визначення концепції розвитку ДПЦ з точки зору архітектури та містобудування.

Виклад основного матеріалу. У розвитку ПХК був період значної перерви та досить невеликий досвід експлуатації в процесі повернення до втрачених духовних цінностей, на відміну від великого числа типів громадських споруд , що пройшли тривалу еволюцію впродовж століть

На даний час недостатньо вивченими залишаються аспекти найбільш оптимальної комплексної організації об'ємно – планувальних і архітектурно – середовищних характеристик багатofункціональних храмових комплексів.

Характерні особливості формування ДПЦ свідчать про становлення нового підходу до їх організації, та визнають богослужбову та соціокультурну функцію найважливішим структуростворюючим і просторово організуючим фактором. На функційне наповнення впливає ряд чинників, які визначають майбутнє об'ємно-просторове вирішення. Серед них: територіально-просторові аспекти організації та розміщення ДПЦ, тобто місце розташування центру, наявність бази формування – певних економічних чи суспільних ресурсів. Передумовою для створення ДПЦ є: наявність певної інфраструктури, природно-екологічної або історико-культурної спадщини.

Послідовність роботи полягає в переході від розгляду основ загальної функціонально-планувальної організації ДПЦ до приватних принципів їх архітектурного рішення, [1].

Сформулювати принципи архітектурного формування ДПЦ можна наступним чином: проблема полягає в протистоянні спрямованості, потребі поєднання духовного та світського. Суть ДПЦ формується на перетині цих просторів. В ДПЦ змішуються функції, тому при проектуванні необхідно враховувати специфіку принципу "єдності протилежностей". Цей принцип полягає в поєднанні – "примиренні" нового зі старим. Це підхід перейняття досвіду, розвитку в повторенні, що формувався та удосконалювався впродовж тисячоліть, у поєднанні з можливістю подальшого вдосконалення.

Необхідно зіставити та збалансувати структурні елементи аби синтезувати функції та їх значення відповідно до бази, на якій формується ДПЦ (Рис1.1.).

У цілому основними принципами композиційної побудови СПХК є симетричність, пропорційність і чітка система вертикальної побудови. На базі цих принципів були вироблені регулярно-направлена, центрична та вертикально-центрична композиційні схеми храмового ансамблю. У сучасній практиці проектування від конкретних умов будівництва ПХК залежить його силуетне та композиційне вирішення. Прийоми формування об'ємно-просторових і планувальних рішень завжди вирішувалися під впливом архітектурного стилю, притаманної даному часу моди та оточуючої ситуації, що склалася. Формування архітектурного образу сучасного православного храму обумовлене просторовими, архітектурно-планувальними, кліматичними, конструктивними, інженерно-технічними та економічними факторами, [2,5].

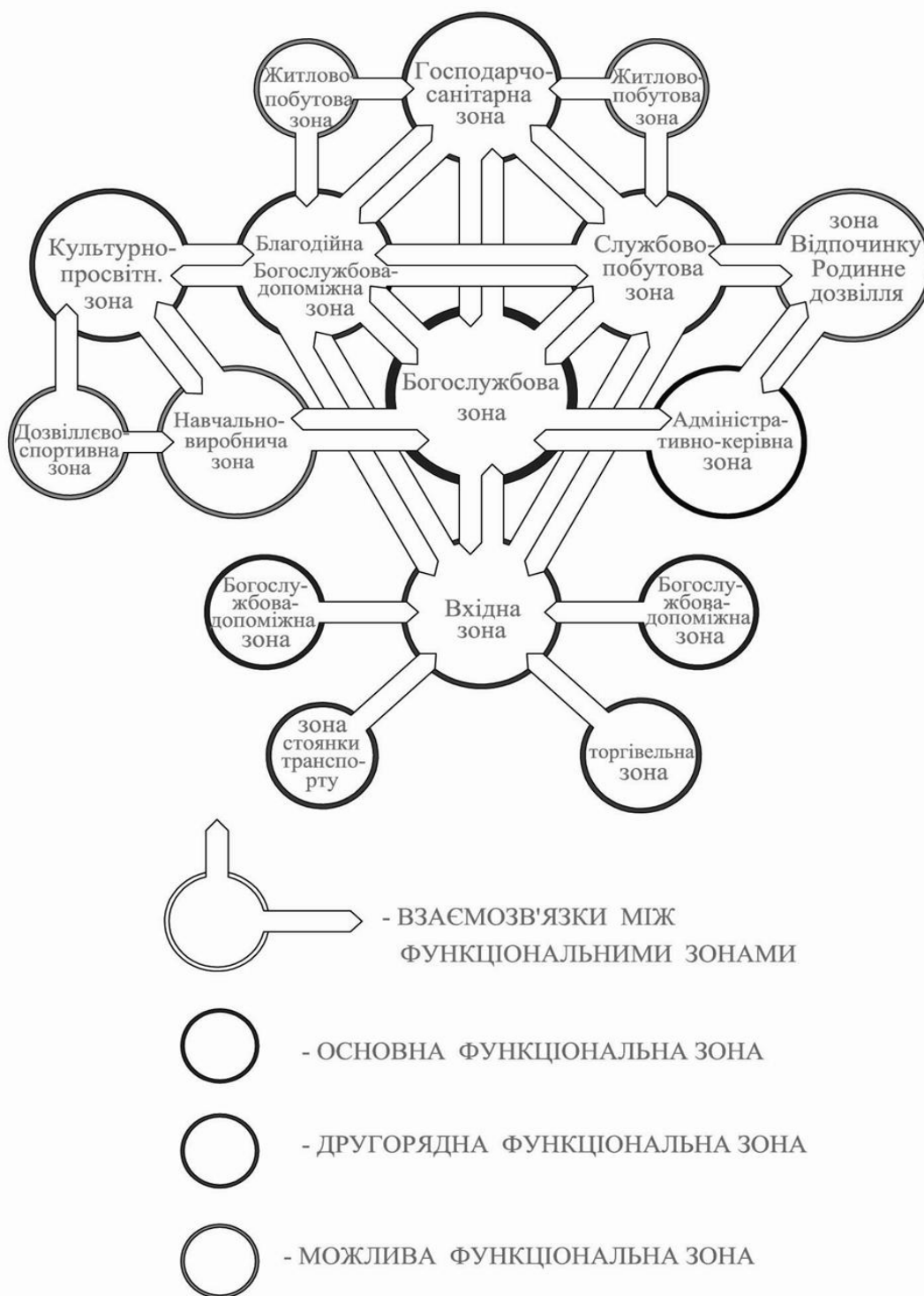

Рис. 1. 1. Функціональний взаємозв'язок складових нового типу СПХК духовно-просвітницького центру.

Визначення концепції розвитку ДПЦ. Слідування канону, незмінності духовних традицій способу життя в поєднанні з появою нових функцій, формує концепцію гнучкості – знаходження більш якісних співвідношень просторів з можливістю гнучкої змінності, перепланування для різних функцій, головним чином – соціально-культурних та сімейного дозвілля, поєднання гнучкості простору з виявленням природних елементів та зв'язків з природою, що наслідують мінливості природи й взаємозв'язок людини та природи.

Сучасна досить щільна забудова не усунула ідею зв'язку з природою, переорієнтовуючи її на природу з середини, використання природних матеріалів і природних куточків: міні-садків в інтер'єрі й поряд з ним. Концепція містить низку таких рис:

- територіальна і рельєфна обумовленість;
- духовно-культурне історичне наповнення;
- знаковість, символічність ПХК в поєднанні з природою;
- відсутність чи наявність симетрії, наявність декількох або системи основних і другорядних осей;
- переосмислення архітектурного образу СПХК, не відкидаючи минулого;
- поєднання навколишнього природного та штучного світ;
- споглядальність, виявлення малих частин, деталей, форм, домірних масштабу людини;
- використання природних матеріалів і національного колориту. Показ фактури оброблених поверхонь натурального каменю, черепиці, деревини, тощо.

Особливість концепції полягає в тому, що ділянка і СПХК є одним цілим, не розмежованим поняттям. Цей ефект посилюється максимальною щільністю забудови, особливо у великих містах. Природне оточення набуває рис "зеленої" оболонки храмових ансамблів, та плавно перетікає в "зелені" кімнати, атріуми, "зелені" тераси. Це перетворення – "розкриття", що реалізується як гнучкість простору ззовні в середину.

Ці найважливіші якості гнучкості життєдіяльності та формування вільного простору втілюються як на ділянках храмових ансамблів так і в будівлях та спорудах комплексів [3,4].

Висновок. Структура ДПЦ розкривається у взаємозв'язку духовного та світського простору, від духовних потреб людини до громадських, соціо-культурних. Глибоко самобутнє прочитання споконвічних духовно-культурних традицій викликало розвиток на новітньому рівні гуманістичного підходу в архітектурі. Це системне проектування через слідування канону, незмінності духов-

них традицій способу життя в поєднанні з появою нових функцій та розуміння природи, що розкривається в архітектурі та містобудуванні.

Література

1. Бачинська Л.Г., Бачинська О.В. Поняття храму у православ'ї // Перспективні напрямки проектування житлових та громадських будівель. Спецвипуск: Сучасне храмовбудування. Зб. наук. праць КиївЗНДІЕП.: — К., 2003. — С. 30
2. Плахотная Н.А. Основные принципы архитектуры православных храмов Украины // Региональные проблемы архитектуры и градостроительства. Выпуск 5-6. – Одесса: ОГАСА, 2003. – С. 120-121.
3. Слепцов О.С. Архитектура православного храма: от замысла к воплощению / Слепцов О.С. — К.:Издательский дом А+С,2012.-552с.: илл. (УАА,КНУСА,НПАБ ЛЦЕНЗіАРХ)
4. Кузьмина Л.И. "Православные храмы", том 2, Православные храмы и комплексы, пособие по проектированию и стротительству к (СП 31-103-99) МДС 31-9.2003, АХЦ "АРХХРАМ", Москва, 2003.
5. Буравченко С. Православні церкви та храми. УкрНДЦивільсьлбуд: проектування та реалізація // Особняк. – №3. – 1998. – С. 64-70.

Аннотация. В статье рассмотрены основные тенденции формирования духовно-просветительских центров. Освещено их формирование, как отдельного типа храмового комплекса в номенклатуре объектов сакральной архитектуры.

Ключевые слова: Духовно-просветительский центр, сакральный комплекс,современный православный храмовый комплекс.

Annotation. The article describes the main trends shaping the spiritual and educational centers. Lit their formation as a separate type of the temple complex in the nomenclature of objects Sacred architecture.

Keywords: spiritual and educational center, Sacred complex, modern Orthodox temple complex.